

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Basarabeniî în războiul Rusiei.
G. VÎLSAN. — Cîntecul viorilor.
IL. CHENDI. — «Fîntîna Blanduziei» (Notiță literară-istorică).
ION DRAGOSLAV. — Vine Vîntul... (poesie).
EMILGAR. — Boerul Furtună (schiță).
X. — Din ideile lui Multatuli.

CRONICĂ

- N. IORGA. — Vizita «Veteranilor» în Bulgaria, revista «vorbe bune».
I. Sc. și A. B. — Revista revistelor: Revista idealistă, Luceafărul, Șezătoarea Săteanului, Revue Historique.
V. P. — Pilde frumoase, Învățămîntul limbei latine de G. Popa.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Numărul 20 bani

Abonamentul 10 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

A APARUT:

DRUM ȘI POPAS

Note de drum. — Schițe

DE

C. SANDU

Prețul Lei 1.25.

A apărut:

ISTORIA LUÎ ȘTEFAN-CEL-MARE

POVESTITA POPORULUI ROMÂNESC

DE

N. IORGA

De vânzare la toate librăriile din țară.

Prețul: { Ediția populară 75 de bani
 { de lux lei 2.50

A apărut:

VASILE PARVAN

ALEXĂNDREL VODĂ ȘI BOGDAN VODĂ

— Șapte ani din istoria Moldovei —

1449—1455

Prețul Lei 2.—

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

BASARABENII ÎN RĂZBOIUL RUSIEI

De mai bine de jumătate de an, un strașnic măcel se făptuește în locuri foarte îndepărtate și despre care cei mai mulți dintre Europeanii n'aveau până acum nici idei lămurite, pe apele calde ale mărilor Asiei răsăritene, în văile Coreii muntoase, în munții Manciuriei fierbinți sau innecată în ploii mocirloase, pe cîmpiile de orez umede acum de sînge, pe stincile blestamate, unde putrezesc neîngropați miile de morți, la Port-Arthur ucigătorul. Corăbii uriașe se înghit de valuri, cu toate viețile tinere ce cuprindeau în ele, trupuri omenești îmbucățite sar în văzduh împinse de flacări neobișnuite, pămîntul se rupe zvicnind supt pașii regimentelor ce-și intrerup asaltul prefăcîndu-se într'un praf sîngeros, tunuri aruncă neprecurmat moartea din miile de gurii grozave, zi și noapte; oamenii se găuresc cu gloanțele, se taie cu săbiile, își rup oasele în nebune încleștări de moarte; dăunăzi pe cînd stăteam eu și tu, cetitorule, în liniște la lucrul nostru sau poate la petrecerile noastre, s'a întezit în acel iad mai strașnic decît orice închipuirii ale noastre despre un iad răzbunător jos, supt coaja pămîntului sau supt toate trupurile luminoase ale stelelor, în locul de peire ce se zice Liao-lang și care va fi vestit pentru aceasta în veci de veci, s'a întezit o încăierare înspăimîntătoare între peste jumătate milion de oameni, cari nu se uriseră niciodată, o așa de spăimîntătoare încăierare încît 60.000, șezeci de miile de suflete s'a'u desfăcut, s'a'u rupt în chinuri din trupurile lor spîrcuite, ciuntite, arse, adevărați atîția oameni cîți flăcări se găsesc de toți supt steaguri în țara noastră, cîți ar face a patra parte din toată populația Bucureștilor.

Și acestea toate se petrec, nu doar pentru că un neam fără de milă s'ar abate năprasnic asupra țărilor luminate ale lumii, care ar fi datoare să-și apere cu orice jertfe, neatîrnarea, munca, înflorirea, pentru vremea de astăzi și pentru toate vremile. Nu, barbarii de aceia nu mai sînt, sau, dacă se află undeva, ei lucrează din greu

pentru negustorii leneși, putrezii de vicii și turbați după petreceri ai Europei noastre și ai Americii, stăpîni ai timpurilor de astăzi. Omorurile uriașe se fac pe acele ape, pe acele cîmpii, pe acei munți nenorociți numai pentru că o mare Putere creștină a continentului nostru, un mare Stat răspîditor de civilizație vrea să ție în lanțurile sale citeva milioane de Chinezii din Mancuria, citeva milioane de Coreeni din Coreea, oameni galbeni, fricoși și innașoiți pe cari nu vrea să-i lase în mina străinului om alb, ci să-i alipească mai bine de dînșii Japonezii, alți oameni galbeni cari și-au însușit prin pricere și muncă toate descoperirile și puterile noastre și nu înțeleg să fie despoiați și umiliți de nimeni.

De aceia această nimicire de vieți care va urma și alte luni și poate și alți ani, fiindcă Rusia e mare, puternică și mîndră și fiindcă până acum ea a fost pretutindenii și rușinos învinsă. Sute de mii de oameni, de flăcăi, cu neveste, copii și mame, vor trebui să piară pentru aceasta, ca și cum ar fi vinovați de cea mai mare nelegiuire.

Și iată că acum, între atîtea vești zguduitoare care năpădesc în fiecare zi, ca bombele și gloanțele *acolo*, cade și aceia că un ucaz împărătesc a chemat supt steag pentru a-i trimete pe cîmpul de luptă, oștenii din guberniile Basarabiei, Chersonului și părților vecine.

Gubernia Basarabiei? Noi cunoaștem această «gubernie» și ca o perdea neagră ne cade înaintea ochilor la această veste, între atîtea, despre războiu.

În această gubernie, care se întinde de la Prut până la Nistru, ape cîntate în doinele noastre, de la Hotinul în cetatea căruia pietrele nu sînt legate cu alta decît cu cel mai bun singe al nostru care, uscîndu-se de veacuri, s'a făcut tare ca bronzul, până în Dunărea-mamă, în această lată, roditoare, luminoasă gubernie, sînt tîrguri de Evrei și de Ruși și de Bulgari și de Lipoveni și de Greci și de Nemți și de atîtea neamuri străine. Dar toate aceste tîrguri nu sînt nimic, ca frumuseță, ca preț, ca muncă și vechime străduitoare și chinuită, pe lingă sutele de sate albe, cu care sînt înflorite toate șesurile, toate miriștile de aur, toate pajiștile verzi, toate poșoiurile arse de secetă, toate livezile pline de roadă. Ceî ce locuiesc în aceste sate sînt niște oameni nalți, chipeși, blinzi la față și dulci la graiu, niște oameni miloși, compătimitori pentru orice durere, simțitori pentru orice suferință, supuși Cîrmuirii pe care o socot trimeasă de la Dumnezeu care încearcă pe aleșii săi. Rușii înțeleg ce bunătate zace în sufletele lor și-i numesc *oi*, asămănîndu-i cu făptura aceia fără graiu, așa de nevinovată încît s'a făcut vrednică a fi nume și icoană pentru Mintuitorul nostru. Aū veșminte

albe învoalte și poartă căciuli de viteji pe lungile lor plete, întocmai ca țeranii României și ai atitor țeri de robie. Și graiul lor ie graiul acelor țeranî liberi sau robi, graiul în care sînt scrise aceste rînduri, graiul în care ți-a vorbit întâiu mama, cetitorule, graiul în care ți-ai mărturisit dragostea, graiul în care te-ai îndreptat către mintea fragedă a copiilor tăi.

Acei oameni sînt Romîni și, cu toate că de aproape o sută de ani ei sînt smulși de lîngă noi, cu toate că granițele care ne despart sînt zidite din oțel nemilos și nu se pot deschide pentru gîndurile unora și ale altora, cu toate că ei nu mai pot ști nimic deplin și adevărat despre cît am lucrat și am suferit și am luptat și am izbîndit de-atunci, ei nu se leapădă, cum nu s'ar lepăda de Dumnezeuul legii creștine, — de limba noastră și de neamul nostru, cele sfînte. Cînd îi întrebî ce sînt, ei se mărturisesc Moldoveni și, întinzînd mîna lor zgîriată de fierul muncii și arătînd toată zarea, și la Apus și la Răsărit, ei zic: «Vezî, toată asta e tot țară moldovenească»!

Și acuma o poruncă față de care nu poate fi nici o mîntuire, îi chiamă la război, la războiul din Manciuaria; înțelegeți, neamuri luminate și miloase ale lumii: din *Manciuaria*. Și vor porni flăcăii albi la față de jale, se vor smulge de la căsuțele lor, de la părinții și nevestele și copiii lor, se vor smulge de la dulcea lor «țară moldovenească»; ei vor merge grămădiți ca vitele în vagoanele fierbinți, vor merge zile și săptămîni, cît trebuie ca să străbați, jumătate din Europa și Asia toată, în lat, și, vor ajunge la Carbin, la Port-Arthur sau unde va fi atunci nemernica jertfă de oameni. Se vor lupta credincios, drept, frumos, cum din neam în neam a fost deprinderea poporului lor și vor peri rînduri întregi, întregi regimente, sute și miî, arse, împușcate, tăiate cu săbiile, sfărîmate în bucăți. Și acasă nu vor mai vedea niciodată pe Ion sau pe Vasile plecat cu pușca pe umăr pentru a purta războaiele Muscalului și a peri de moarte grozavă, că să nu aibă Iaponezii Manciuaria. Iar dacă Basarabia va rămînea săracă de flăcăi, ce pagubă e despre aceasta: Rusia e mare și puternică și se vor aduce în această gubernie locuitorii din altă gubernie pe care o va fi cruțat războiul.

Dar cine ni va da nouă, acestui mic, sărac și de o mie de ori nenorocit neam românesc pe ai noștri pierduți pentru *astfel* de scopuri?

Fiînd că suntem puțin și slabi, noi vom pleca doar fruntea și vom plînge, cum am făcut de-atîtea ori și până acuma. Ba încă pentru a întrece caraghioasa grozăvie a împrăjurărilor, noi nu vom

ști anume unde se luptă cu moartea și cad ai noștri și, cînd vom afla peste cîteva săptămîni, că într'o încăierare uriașă au căzut mai mulți Ruși decît Iaponezi și că biruința a rămas astfel acestora din urmă, noi ne vom gîndi cu oarecare mulțămire în cuget că dreptatea are și ea zilele ei. Și cuvintele cu care vom mărturisi acest gînd vor fi singura noastră pomenire pentru frații noștri drepti și buni, pentru frații noștri nevinovați și blinzi, morți pentru cinstea aceluï steag străin !

În războiul fără folos, în războiul fără dreptate, în războiul altora pentru care sînteți chemați să luptați și să suferiți, Dumnezeu, care nu vă va da biruință, să vă cruțe, frați romîni din Basarabia îngenunchiată !

N. IORGA.

CÎNTECUL VIORILOR.

Cîntați viorilor, cîntați,
Așa... încetișor și lin...
Oh, pică lacrimi din arcuș,
Mi-e sufletul de doruri plin...

Se 'nalță notele ușor
Ca într'un cer albastru, fluturi...
Atîta duiosie rabzi
Tu, inimă, de ce n'o scuturi?

De mult mă urmărește 'n vis
Un chip cu genele plecate ;
Îl simt acum alături iar
Adus de glasuri fermecate.

Și noaptea, dese-ori în somn
Pe raza lunii văd cum vine
Un înger ca un fulg de alb,
Și se apleacă 'ncet pe mine.

Mă mîngîie pe frunte blind :
Ce dulce-î e căutătura !
Cînd vreau de sine să-l întreb
Cu sărutări îmi umple gura.

Și ochiî de plăcere 'nchid,
Îl strîng la pieptu-mi în neștire
Și bietul suflet amețit
Mi se îneacă 'n fericire.

Viorilor, șoptiți măi stins...
Lăsați ca luminoase gînduri,
Pe sufletul meu turburat
Ca florile, să cadă 'n rînduri...

G. VILSAN.

„FÎNTÎNA BLANDUZIEI”

— NOTIȚĂ LITERARĂ-ISTORICĂ —

La 21 Martie viitor se împlinesc două-zeci de ani de la întâia reprezentație a «Blanduziei» pe scena Teatrului Național. Probabil pentru a aduce bardului din Mircești un meritat omagiu, d. Sihleanu a dispus ca stagiunea teatrală din acest an să se deschidă cu aceeaș piesă, care în vremea sa a făcut epocă în analele dramatice.

Lăsînd altora sarcina de a descrie impresia ce va produce astăzi reprezentarea «Blanduziei», profităm de ocazie a da cîte-va lămuriri despre scrierea, întâia punere în scenă și tipărirea ei. Informațiile le luăm din scrisorile autorului și din o notiță auto-biografică pe anul 1883.

La 20 Decembre 1882 Alecsandri vestește pe d. I. C. Negruzzi, că a «început o comedie antică în trei acte și în versuri, intitulată *Horățiu* sau *Fîntîna Blanduziei*». Iar cîte-va zile mai tîrziu, la 3 Ianuarie 1883, scrie d-lui Olănescu: «Îți vestesc că de vre-o 10 zile m'am înhămat la o comedie antică în 3 acturi și în versuri, intitulată *Horățiu* sau *Fîntîna Blanduziei*. Actul I l'am terminat și dacă nu oî fi întrerupt de vre-o împrejurare supărătoare, sper să ajung grabnic la capătul piesei».

Supărările au venit însă grămadă, două cazuri de boală gravă în familie, necazuri ce-l faceau să sufere și să se plîngă prietenilor de «sbîrcelile bătrînețelor, în care mă văd năvălit pe fie-care an mai mult» și de Muza care «îmi face mutre». «Cu toate aceste — scrie tot d-lui Negruzzi la 10 Martie 1883 — am cercat să găsesc un adăpost în sînul literaturii și, *cu chin, cu vai*, am scris o comedie în versuri: «*Fîntîna Blanduziei*». Lucrarea s'a făcut cu destulă repejune, *în patru săptămîni*, dar fi-va nimerită sau nu? Mă tem că va face a se încreți sprîncenele asprei critice, căci biata piesă a venit pe lume în vaetul de suferință a nevastei mele. — Mergînd la București, o voi supune areopagului, ce se adună pe fie-care săptămîna la Maiorescu și apoi voi vedea ce este de făcut cu manuscrisul. Cine știe? Poate că el este destinat a ațîța focul din sobă»...

Cu mai multă încredere în valoarea operei sale și într'o formă mai literară ne vorbește Alecsandri în impresiile sale din 1883 (Mss. Acad. No. 816):

«Viața singuratică și liniștită de la Mircești în timpul ernii, acele săptămîni și luni de închidere în casă, la gura sobei, atît de plăcute mie și atît de bine întrebuintate în visuri, în planuri și în lucrări literare, au fost la început întristate prin boala grea și prelungită a soției mele. Orele 'mi păreau fără sfîrșit și se trăgănau de a lungul zilei și mai cu seamă de-a lungul nopții ca niște oloage nesuferite. Luam pe rînd cărțile din bibliotecă, le deschideam și le aruncam fără a simți îndemnul de a le receti, cînd într'o seară am întilnit pe *Horățiu*!... Alesul favorit al

lui August și amic al lui Mecena, armoniosul cîntăreț al odelor, filosoful amabil (sic!), satiricul model, poetul Romei imperiale a umplut de-odată căsuța mea de lumină și sufletul meu de mulțumire. El m'a mîngiet, m'a fermecat, m'a scăpat de descurajare și m'a pus la lucru. Lui se cuvinea să consacru cele întii roduri ale anului în care intrasem și dar am compus *în timp de două luni necurmate*¹⁾ comedia antică: Fintina Blanduziei; Horațiu figurează în acea piesă, avînd rolul principal. Nemerit-am a desemna un protret asemănător? Acest succes literar ar fi realizarea celei mai mari ambiții a mele de poet. Mai multe persoane competente, precum Maiorescu, fratele meu, Ion Ghica etc. m'au asigurat că această operă dramatică este cea mai perfectă din repertoriul meu.... Așa fiind, eu n'aș regreta sborul tineretelor și privind manuscrisul meu, aș simți o mîndrie mîngăietoare de a intra cu el în al 63-lea an a vieții mele. Copilul bătrînețelor are un farmec de miî de ori mai drăgălaș, când el este bine-venit pe lume și dă semne de trai îndelungat...»

Opera săvîrșită, Alecsandri s'a grăbit să afe părerile amicilor săi. Și pretutindenî «copilul bătrîneților» a fost mîngîiat și lăudat. În presă, în conferințe publice e salutat cu aclamație. În Academie piesa e cetită în ședință solemnă. Și, natural, trebuia să placă pentru părțile lirice de o netăgăduită frumusețe.

Poetul a putut ast-fel să plece în străinătate, încredințat de a nu fi pierdut încă nimic din puterea sa de a crea. La 15 Mai a părăsit Mircești pentru a nu se opri pînă la malurile Rinului, la Neuvied și Segenhaus, unde a petrecut zile mari și senine, în apropierea Carmen Sylvei.

La 11 Noembrie îl găsim iarăși la masa din Mircești asupra manuscrisului. «Copiez piesa mea Fintina Blanduziei pentru Teatru din București, fiind-că am decis să se reprezenteze în cursul lui Ghenar» — scrie Alecsandri lui Papadopol.

În Febr. 1884 pleacă la București. «Trebue să merg ca să priveghez repetițiile «Fintinei Blanduziei»²⁾. Și după studii îngrijite în cursul repetițiilor, se joacă, în sfîrșit, într'o epocă de tînjire a scenei romîne. «Lumea umple stalurile, lojile, umple toate locurile... Lumea aleargă, aplaudă, admiră. În fie-care seară e o nouă apoteoză pentru Alecsandri, căci în fie-care seară publicul descoperă o nouă nuanță, pricepe și cuprinde mai mult frumusețile de tot felul ce umplu noua creațiune a poetului»³⁾.

Reprezentăția «Blanduziei» se înregistrează de criticii de ocazie ca un «eveniment literar» un «triumf al cîntărețului vecinic tînăr și feric», o victorie pentru «țară, scenă și literatura romînă». «Succesul e ne mai auzit.

1) Mai verosimil decît «patru săptămîni», cum afirmă în citatul de sus. Ca dovadă ne servesc și următoarele șire din scrisoarea de la 26 Ianuarie 1883, către Al. Papadopol-Callimach: «Eu lucrez... am ajuns la sfîrșitul piesei mele și nu mai am de cît o singură scenă».

2) Scrisoare către Papadopol-Callimach.

3) Nenițescu în ziarul «Romînia», din 28 Mart. 1884.

În timp de 28 de zile a fost jucată de 10 ori și tot se mai menține pe afiș» — scrie autorul însuși, aducînd laude publicului bucreștean¹. Bucuria poetului pentru succesul cel mare o împărtășesc bărbații cei mai marcanți ai vieții intelectuale, cari s'au grăbit a-i arăta recunoștința prin un banchet dat cu ocazia celei de a cincea reprezentații. Iau parte la acea serbare d-nii Maiorescu, Sturdza, Carp, Hașdeu, Negruzzi, Slavici și un șir de scriitori mai mărunți²). Triumfuri atît de imposante și de generale avem puține de notat în istoria literaturii noastre.

Vestea despre șgomotoasele serî ale «Blanduziei» a trecut chiar marginele țerii. Un compozitor, Manzocchi, se oferă să-i scrie muzica, dacă autorul va face un libret francez³). Ear un critic străin cere ca piesa să fie reprezentată la Paris, — cum vedem din următorul fragment de scrisoare :

«... Dumineca viitoare, la 4 Mai, va avea loc a 11-a reprezentație și sint anunțat că la 9 ale lunii Regina își propune să meargă să vadă din nou piesa. Ei bine, dar e un succes neașteptat, care trebuie să încinte strașnic pe prietenul meu *Macedonschi!*

«În *Gazette de France*, cu data de la 26 April, e un foileton scris de d. Pont-Martin, intitulat : *Une grande première a Bucarest*. E o dare de seamă foarte elogioasă despre piesa mea, sfîrșindu-se cu un apel către Directorul Teatrului Francez din Paris, de a monta Fintina Blanduziei, tradusă de Bornier și X. Marmier. Ar fi *chic*, dar acest apel nu va fi ascultat»⁴).

După luarea de pe afiș, Alecsandri se așterne iar pe corectură⁵) și aranjază manuscriptul pentru tipar la «Convorbiri»⁶) și în broșură deosebită la Socec. La îndreptările și adaugerile făcute se orientează după gustul publicului, ale cărui aplause și desaprobari le-a urmărit în cursul reprezentațiilor. Ca să fie mai sigur, cere sfaturile fratelui său Iancu Alecsandri,⁷) căruia-i închină piesa și scrie amicului său Olănescu-Ascanio. Și amîndoi aceștia i-au dat un real ajutor la elucidarea unor pasaje și la căutarea efectului scenic. In nici una din lucrările sale Alecsandri n'a introdus atîtea schimbări și n'a lucrat cu atîta rîvnă de a da o operă literară desăvîrșită, bine lustruită⁸).

De piesa asta, căreia Alecsandri îi mai zice «și «un studiu de moravuri romane», se leagă strîns numele d-lui Olănescu-Ascanio. Nu va fi, poate,

1) Scrisoare lui I. Alecsandri. Mircești 28 April 1884

2) *România liberă*, 1 April 1884.

3) Lui Ioan Ghica. Scrisoarea din 3 Mai 1884.

4) Aceluiaș, Mircești 2 Mai 1884.

5) Scrisoare către d. Olănescu. Mircești, 16 April 1884.

6) 1884, Iunie (p. 92).

7) Scrisorile din 15, 20 și 24 Aprilie 1884.

8) Vezi mss. autografe, cuprinzînd trei variante a «Blanduziei» No. 812, 813 și 2230 Acad. Rom. ; — cele două variante la sfîrșitul volumului din ediția Socec ; — in sfîrșit varianta la act. I in scrisoarea (15 Aprilie) către I. Alecsandri.

tocmai greșit a afirma că pînă și la concepția «Blanduziei» d-l Olănescu a contribuit cu mult, căci de cite ori Alecsandri vorbește de traducerea odelor, epodelor și a cîntecului secular, nu mai conținește a numi ver-surile romînești «maestre» și «armonioase» și a-i aminti traducătorului că «am aflat astă iarnă o mare consolare în Horațiu și pentru a-mi exprima recunoștința, am avut cutezanța de a începe și a desăvîrși o comedie antică, în care figurează poetul meu favorit. Aș dori însă să cunosc și impresia traducătorului lui Horațiu și de aceea te aștept cu mare nerăbdare la Mircești» etc. ¹⁾ Influența directă a traducerilor d-lui Ascanio mi se pare incontestabilă.

D-l Olănescu, biograful de mai tîrziu al lui Alecsandri, are și alte merite pentru «Blanduzia». D-sa a ținut conferințe publice asupra ei, popularizîndu-o înainte de apariție. Drept prefață i-a scris — la cererea poetului — o notiță biografică despre Horațiu și a supravegheat, în urmă, tipărirea volumului, în April, Mai și Iunie 1884.

D-l Sihleanu săvîrșește decî un act de atenție delicată, anunțînd pentru reprezentăția jubilară, alături de «Fintîna «Blanduziei» și o comedioară a d-lui Olănescu.

IL. CHENDI.

VINE VÎNTUL...

Vine vîntul de la cramă
Și miroase-a băătură;
Amețit învirte toate
Cite sînt prin băătură.

Caută prin pod, prin șură,
La fereastră se îndeasă,
Cîntă 'n horn cu voce-amară
Parc'ar fi la el acasă.

Trece iarăș nu-ș' pe unde
Și iar vine, face gură,
Ceartă pomi, rupe ramuri,
Fără rost, fără măsură.

Trece iarăș și iar vine
Cu cîntări de lăutari —
Și el țanțoș merge 'n frunte
Parc'ar fi un ghinerar.

Eu mă uit la el prin geamuri
Și aștept să văd ce-o face.
Eu socot c'o trece 'ncolo
Și-oi putea să dorm în pace.

Ți-ai găsit! s'oprește 'n poartă,
Cu scripcarii se sfădește,
Și 'nciudat îl ia pe unul
Și de poartă mi-l izbește.

Eu am dat să ies pe ușă,
Craiului să-i dau povață;
El, în loc să mă asculte,
Îmi trîntește ușa 'n față.

ION DRAGOSLAV.

¹⁾ Lui Olănescu. Scrisoare din 5 Aprilie 1883.

BOERUL FURTUNĂ

Pe ulița rău pietruită, mărgenită de o parte și alta cu parmaclicurii părăgenite, trecea boerul Furtună, aruncînd pretutindeni priviri grozave. Trecătorul care l'ar fi întilnit astfel, cu drept cuvînt și-ar fi putut spune în gînd: «Bre! da amarnic mai e pe ziua de azi, boerul Furtună!» Căci într'adevăr, azi mai mult ca orî cînd boerul nostru își îndreptăția porecla, dată de cine știe care glumeț norocos la spuse.

Scurt, spătos, rumăn la față, boerul Furtună purta barbișon, — pieptănat ascuțit ca un vîrf de lance, mustăți lungi și invîrtite la capete; supt fruntea largă îi străluceau, ca doi licurici, luminile verzi ale ochilor; deasupra, sprincenele albe, frumos ascuțite, singurile păreau două semne de pace pe chipul său bătălios.

Boerul Furtună apucase vremurile tulburî ale Revoluției, luptase, din răsputeri pentru Unire, și rămăsese pînă astăzi boer adevărat, ca acum cincizeci de ani în urmă: își ținea obiceiurile și credința în care crescuse, își păstrase banii și moșia, în casa lui nu cînta găina, iar cînd bătea odată din picior și-și aburca barbișonul, fugeau toți în toate părțile, de nu-î prindea nici glonțul.

Casa boerului, — împrejmută cu parmaclie văpsit cu verde, umbrită de tei stufoși, în floare, — era tocmai în capătul uliței pe care trecea dînsul acuma, grăbit parcă să ajungă mai repede.

Ajuns la porțiță, boerul o deschise și după ce intră o izbi cu putere, de se prinse singură în clanță.

Ca prin farmec ograda se pustii. Toți intrară prin toate ungherele, iar Cucoana Măndița, ce împletea la colțunî pe scara de sus a cerdacului, se strecură ușor în casă de parcă nici n'ar fi fost pe acolo.

Căci, ce vreți, nici de furtuna adevărată nu se temea Coana Măndița ca de Furtună al ei. Cînd vedea că se apropie nourii încărcăți de fulgere, dădea mițele și ciniî afară să n'o trăznească, închidea ușile și ferestrele, aprindea lumina de la Paști și bătea mătăniî în fața iconastasilui; dar pas să te închinî, orî să bați mătăniî, cînd venea furios boerul Furtună!

Numai după izbitura porțiței, Coana Măndița văzuse că nu-î lucru curat; de aceia o luase binișor și se ascunsese în birou, iar cînd boerul era gata să treacă pragul, se strecură și dumneaeî în ietac, apoi în sufragerie, în odaia Lenței, fiicei dumnealor, apoi iar în birou și tot așa înainte, urmărită pas cu pas de către boerul Furtună, care la al treilea înconjur trînti cu pumnul în masă de zîngăniră ferestrele.

«Pentru D-zeu! Casa mea-i pustie? Mă rog, nimeni nu-i întrinsa? Se poate comedie ca asta?» strigă boerul Furtună. Coana Mândița incremeni în mijlocul ietacului cu ochii în pământ.

«Mă rog, ce, D-ta fugi de mine? răcni boerul care o zărise. Asta e întimpinarea ce-mi faci când mă întorc acasă? Bine, ce însamnă asta, Mândițo! Mă rog dumnitale, altă dată când oi veni...

Și boerul, fără a-și isprăvi spusa, se întoarse, scobori scara și se îndreptă spre grajd. Apoi începu inspecția: grajd, șură, bucătărie, spălătorie, toate trecură pe supt scînteerea de licurici a ochilor lui. Viri pe toți în spărieți, mai strigă peste parmaclie la vecini, cari eșiseră în uși și ascultați poruncile ca niște soldați, apoi intră din nou în casă, își îmbracă un halat vișiniu cu găitane și trecu în sufrageria curată unde Coana Mândița și Lența îl așteptau, ținându-și răsufierea.

Lența spuse rugăciunea, își făcură cite trei cruce și se așezară jos: boerul Furtună în capul mesei, dumnealor de o parte și alta.

Tot timpul nu scoase nimeni o vorbă. Boerul Furtună pufnea din când în când, își ștergea nervos mustățile cu șervetul și ciocnea gîtul sticlei cu vin de marginea paharului. În sfîrșit masa se isprăvi.

«Hai, dacă ai mîncat, sărută-mi mîna și te du în odaia dumnitale».

Lența făcu după cum i se spuse și ieși din sufragerie; boerul Furtună rămase singur cu coana Mândița, căreia nu-i prea venea la socoteală lucrul acesta.

Furtună își răsuci o țigară groasă, o aprinse și începu a pufăi, sorbind rar și apăsând din cafeaua ce aburia dinainte, într'o ceașcă mare, turcească.

Boerul avea ceva de spus, nu mai rămînea indoială. Chiar deschisese gura de cîteva ori, aruncînd priviri piezișe către Coana Mândița. Aștepta să deschidă dinsa vorba. Coana Mândița însă tăcea, își luase colțunul și începu a împleti.

Boerul Furtună, nu se mai putu stăpîni:

«Credeam că oi muri, Mândițo, și n'oi auzi obrăznicie ca ceea care mi s'a spus azi», și sorbi odată puternic din cafea, trîntind apoi ceașca de farfurioară.

Coana Mândița tăcu, împletind înainte.

Boerul începu iar vorba, apăsînd pe fiecare cuvînt și uitîndu-se grozav. Coana Mândița, simțînd privirile de foc, ridică încet capul și-l privi stingherită în ochi.

— Credeam că oi muri, Mândițo, și n'oi auzi obrăznicie ca ceea care mi s'a spus azi...»

— Da ce ai auzit, Vasile, întrebă cu jumătate de glas Coana Mândița.

Acum era rîndul boerului Furtună să se lese greoi la răspuns.

— Da ce ai auzit, Vasi...

Boerul îi luă vorba din gură :

— Ce-am auzit? Închipește-ți dumneata că Nicolida, Nicolida ficiorul covrigarului care pînă mai dăunăzi își avea covrigăria, colo, în colțul uliței Domnești, a avut obrăznicia să-mi spue mie, verde în față, că băetul dumisale iubește pe Lența noastră, și că n'ar fi rău să grăbim nunta !

Coana Mândița îngălbeni.

— Auzi dumneata ! mă rog, să aibă îndrăzneala să-mi spue mie că lunganul lui, iubește pe fata mea ! Păi crede dumnealui că i-am uitat spița ? Că am uitat cînd mîncam gugoașe dela tătini-său ? Cine nu știe cum și-a făcut dumnealui averea ! Păi, dumneata, știi, Mândițo cum și-a făcut, derbedeul, averea.

Boierul Furtună se aprindea din ce în ce.

— Că o calicit pe bietul Andronache, de nu i-a lăsat nici salteaora pe care să poată dormi ; a bătut darabana la ușa bietului Gheorghies și a lăsat muritoare de foame pe Frosa, dă, pe nepoată-ta. Cu astfel de oameni să intru eu în neam ? Bată-l'ar Dumnezeu să-l bată, de obraznic !

Coana Mândița știa multe despre afacerea asta, și tare i-ar fi plăcut ca Lența dumisale să iee pe *lunganul* cu milionul în spate. De mult așteptase să-i vorbească boerului Furtună, să-i ceară învoirea la legătura aceasta, ce pe ascuns o pregătise chiar dînsa. Iată însă că acum lucrurile luaū o altă întorsătură ! Totuși pentru că era vorba de fericirea Lenței, coana Mândița își luă inima în dinți și îndrăzni :

— Băiatul ie avocat, Vasilică ; poate nu o fi ca tată-său.

— Cum ? Ce îndrugî acolo ? Da Nicolida nu a fost ca tată-său ? O învățat advocătura să știe fura mai bine. Ia lasă-mă, coană Mândiță. Oricum o fi băetul, eu nu-l pot uita pe tată-său pe care l-am văzut cu ochii mei *pilduit* în fața criminalului, pentru înșelăciune ; pilduit cu 25 de bice peste șalvarî. Da, pilduit, mă rog dumitale ! Iar cînd și-a lăsat și s'a dat la straie nemțești, începuse a face politică, era *anti-unionist* dumnealui, mîncă-l'ar focu, anti-unionist ! Ba, a comandat pompagii de ne-a împroșcat cu apă cînd vorbeam, pentru Unire, în grădina publică. Din astfel de om nu poate eși vre-o scofală.

— Păi dacă copiii s'or fi iubind, îngină printre lacrimi coana Mândița.

— S'or fi iubind copiii? Cine ți-a spus dumitale, că s'or fi iubind copiii? Cum se pot iubi fără știrea mea, mă rog? Pentru Dumnezeu, pe semne că ți-ai pierdut mințile, Doamne iartă-mă! Când te-am iubit eu, nu a știut tatăl dumitale și-al meu? Auzi d-ta! S'or fi iubind! Cu a cui voie se iubesc? — răcni boerul Furtună, trântind cu pumnul în masă.

— Își scriu și scrisori, adaogă plângând coana Mândița.

Boerul Furtună se învineți la față și se ridică în picioare. Barbișonul îi tremura și ochii îi eșise în afară. Sprijinindu-se cu pumnii în masă, se întinse pe de-asupra, pînă lingă urechia coanei Mândiței.

— Ce? Își scriu scrisori? Băietul anti-unionistului, lunganul covrigarului scrie scrisori fetei mele și eu nu știu nimic? Coană Mândiță, să te scol numai pedecit dela masă, să-ți faci boclucurile dumitale și ale odraslei dumitale și înainte de inserate să-mi purcedeți la moșie. Așa, la gospodărie, ca 'n vremea veche... Băietul anti-unionistului să scrie fetei mele!.. Auzi obrăznicie, ticălosul... și țipînd ca ieșit din minți, boerul Furtună ieși în scară și strigă viziteului:

«Să se pregătească droșca cea mare» — apoi trântind ușile, se duse în odaia dumnealui.

Spre seară Coana Mândița, cu fata dumisale, înfundate în droșca cea mare și veche, de abia se mai zăreau dintre bucele și buceluțe.

Boerul Furtună, încrunțat, le petrecu lingă droșcă pînă la poartă. Aici le spuse atîta: «purcedeți cu bine» și caii porniră în trap.

Boerul Furtună rămase în poartă de privi lung după droșca care dispărea din ce în ce, în fundul uliței. Gîndul boerului îi fugise în urmă cu atîția ani de zile, cînd tot din casa asta și 'ntr'o asemenea droșcă, plecase și dînsul, în urma unei cuvîntări înflăcărare, *poftit* de către *cei mari*, să-și mai îngăduie din timp și pe la moșie. Și nu știu ce amintiri vor mai fi străbătut mintea boerului Furtună, dar, — lucru care nu i se mai întimplase, — fața i se înduioșă, iar ochii i se umeziră.

EMILGAR.

DIN IDEILE LUI MULTATULI

Omogenitate e unul din cuvintele cele mai proaste ce se alipesc la ficțiunea de Stat ce se chiamă regim parlamentar. E o înțelegere între cinci, șese, opt persoane (miniștrii) ca să aibă la un loc o singură conștiință, — adecă nici una.

Cea mai violentă expresie a durerii e sarcasmul.

*

Nu e nici un individ care n'ar fi ținut ca răufăcător, dacă și-ar permite ce-și permite Statul.

E tocmai ca și copiii, cari, prinși cu un păcat sau altul, aduc îndreptățirea: «n'am făcut numai eu».

Dar eu nu cred în virtutea oamenilor cari se socot nevinovați față de faptele rele ale poporului lor, «pentru că n'au făcut numai ei».

*

E o tristă împrejurare că vorba original a ajuns un cuvânt de deosebire, de laudă.

*

Cel mai mic popor e mai puternic decît tabăra cea mai mare.

*

Ce s'ar face cu avocații dacă am avea legiuitori cari să fie în stare să-și exprime ideile corect?

*

E mai multă nevoie de curaj ca să te atingi de lucruri mici, decît ca să combați păcate mari. Lucrurile mici au mai mulți cari țin la ele.

CRONICĂ

Iarăși drumeți romîni în Bulgaria, și data aceasta plecarea lor și purtarea lor atinge sentimente și amintiri care trebuiau cu sfințenie respectate. «Veteranii» din Societatea «Coroana de Oțel» au mers la Plevna să vadă mormîntul celor ce au luptat împreună cu dinșii în acele vechi zile glorioase ale răsboiului de neatîrnare. Vor fi fost printre pelerini și săteni, dar cea mai mare parte erau de sigur «Veterani» de ori-ce grade și trupă din 1877. Se și vede după culoarea comemorației. Discursuri s'au ținut, s'au expediat telegrame, s'au făcut vizite, s'au primit fotografii, de sigur cu semnături prețioase — mă rog ca de la suverani! — din partea unor funcționari înalți bulgari. Un călător a cercat și coarda sublimului luînd o țeastă, care era bine să nu fie clintită din loc, și înfățișînd-o spre sărutare tovarășilor săi. Numai cît aceea e o coardă din care nu cîntă ori și cine înduioșînd inimile, și bietul om n'a putut înduioșa printr'un mijloc așa de stingaci ales.

Încă odată: nu e nimeni pentru a sfătui și îndrepta asemenea călători cari duc totuși în străinătate numele și colorile noastre?

*

Oltenii ne-au obișnuit cu reviste prețioase și fără folos, care dădeau literatură după cele din urmă tipare apusene. De aceia trebuie primită cu bucurie noua publicație periodică «Vorbe bune» pe care au început

a o tipări un preot și învățător din județul Romanați, în tîrgșorul Baea. Programul, care e să se dea orî-cărui cărturar, și celui mai umil, lucruri pentru folosul țării, într'o limbă pe care el s'o înțeleagă deplin, va găsi aprobarea tuturor oamenilor de bine. Ca îndeplinire a acestui program, se dă în n-1 l o foarte bună conferință despre ce se cuvine să citească săteanul, dar, în același timp, și o sumă de lucruri nepotrivite. Ce rost are, astfel, un articol despre Tudor Vladimirescu, înțesat de neologisme și în care se încearcă într'un chip destul de prețios, a se lămuri sufletul eroului țărănimii oltene? Nici propunerea către cititori ca ei să se întrecă în găsirea și trimiterea celui mai bun chip al unui Mihaï-Viteazul nu e tocmai nemerit.

N. IORGA.

*

Revista idealistă, semnată acum de d. M. G. Holban ca director și de d. N. Vaschide ca prim-redactor, ne dă un articol remarcabil al d-lui A. C. Cuza despre *alcoolism și mizerie*. Vedem apoi articole și nuvele, parte originale, parte traduceri din reviste franceze, versuri, precum și o scrisoare din Belgia a d-lui Fl. I. Becescu, scrisoare de relevat numai pentru faptul că redacția, deși o găsește pesimistă, totuși o dă în vileag «cu plăcere», sperînd că «d. Becescu va reveni la *optimism* și nu va mai considera viața ca *zadarnică*», — speranță ce-ar părea hazlie, dacă nu s'ar exprima de către o revistă idealistă și umanitară care se respectă foarte mult.

Acelorași porniri generoase avem să mulțumim, de sigur, și îmbelșugata critică a tot binevoitoare, a tot lăudătoare, a tot mulțumitoare și a tot curtenitoare a redacției, critică a cărei stabilitate (și invariabilitate) este una din notele cele mai originale ale prietenoasei reviste.

*

Luceafărul din Budapesta, no. 17, publică un nou articol al d-nei Otilia Cosmuța despre Japonia (*floarea de Iedo și incendiul în Japonia*), foarte interesant și acesta, scris într'un stil limpede și vioi. Două ilustrații (*O stradă în Tokio și Poarta unui cimitir în Kioto*) contribuie și ele la farmecul descrierii impresiilor harniceii călătoare care este d-na Cosmuța. Avem apoi trei frumoase poezii (*Sara, Solus ero și Cîntec*), iscălite de d. O. Goga și de cunoscutul d-sale pseudonim N. Otavă; o mișcătoare schiță filosofică (*Pax*) a lui Simin (d. Al. Ciura); o altă schiță, de pe malul Someșului, a d-lui I. Agîrbiceanu, care poate deveni un prozator bun; un articol bine gîndit și tot atît de bine simțit despre *Societatea de teatru* care și-a ținut deunăzile congresul la Brad; în sfîrșit diferite cronică, între cari două dări de seamă ale d-lui dr. G. Alexici, profesor de limba și literatura romînă la Universitatea din Budapesta: N. Iorga, *Istoria literaturii religioase a Romînilor pînă la 1688* și dr. Emil Fischer: *Die Gebirgs-und Bergnamen in Siebenbürgen* și *Die Herkunft der Rumänen*.

*

În *Șezătoarea Săteanului* din Bumbeștiu-de-Jiu, no. 8, d-1 Al. Ștefulescu ne dă o sumă de notițe istorice prețioase despre satul Bălteni, a cărui nunire autorul crede că se datorește accidentării terenului pe care este situat și care a dat naștere la formarea mai multor bălți.»

Mai citim articole instructive despre *puterea credinții în vremuri grele*, despre *semințurile de toamnă și livezile artificiale* etc.

Sc.

*

În *Revue Historique* (Septembre, Octobre 1904) d. prof. A. D. Xenopol publică un articol despre Ștefan-cel-Mare, din prilejul sărbării de mai deunăzi a celui al 4-lea centenar al morții Eroului. Articolul, concis și cu căldură scris, poate da cetitorilor francezi informații suficiente și sigure asupra lui Ștefan-cel-Mare. Cu una însă d. Xenopol n'a nimerit-o: d-sa spune că Ștefan a murit la 15 Iulie 1504. Socoteala a fost ușoară: 2 Iulie st. v., corespunde la 15 Iulie st. n. Da, în 1904; dar la 1504, din nenorocire, Romîniî numărau zilele ca și Francezii, căci reforma gregoriană a Calendarului s'a făcut numai la 1582. Deci Ștefan-cel-Mare a murit și pentru Francezi la 2 Iulie 1504, într'o *Martți*, și nu la 15 Iulie 1504, într'o Luni.

*

A. B.

Pilde frumoase. Direcția liceului «Sf-ții Petru și Pavel» din Ploești, publică împreună cu obișnuitul *Anuar și Catalogul și Regulamentul* bibliotecii sale, care întemeiată «prin stăruința tuturor profesorilor, precum și a tuturor directorilor cari s'au perindat la acest liceu, s'a îmbogățit însă prin multe donațiuni particulare precum și prin subvenții anuale, acordate de comuna Ploești și de județul Prahova». Au dăruit apoi librării — Socec —, și serbările școlare au mărit și ele fondul bibliotecii. «De asemenea elevii liceului, prin propriile lor mijloace, urmînd frumoasele exemple, au îmbogățit biblioteca cu revistele *Convorbiri literare, Luceafărul, Sămănătorul și La Revue.*»

Biblioteca e pusă la dispoziția «publicului și a elevilor» cite 2½—3 ore pe zi, atît în zilele de lucru cît Duminica. Ea cuprinde *peste șase mii* de volume repartizate după specialități în 25 de secțiuni. «Cărțile nu se pot împrumuta publicului și elevilor la domiciliu, sub nici un motiv, nici chiar în schimbul unei cauțiuni», iar profesorilor pe cel mult 15 zile și numai cite două volume. Un profesor al liceului conduce instituția ca bibliotecar, ajutat de doi supraveghetori, aleși printre elevii cursului superior al liceului. Aceasta ca organizare. Cercetarea *Catalogului* bibliotecii arată însă că lipsa de care sufer toate instituțiunile similare dela liceele din țară domnește și aici: cărțile sînt de valori cu totul neegale: alături de lucrări bune, folositoare, orî de capo d'opere în diferitele ramuri de activitate intelectuală, găsești scrieri fără nici o importanță ori de-o însemnătate cu totul secundară. Și, din nefericire, acestea formează marea majoritate a bibliotecii. Apoi e categoria cărților nefolositoare pentru cetitorii obișnuiți ai Provinciei: acestea fiind orî prea speciale or

din domenii cu totul streine nu pot aduce nici un folos real acelorora ce le-ar consulta, și sînt destui cari să le consulte și pe ele. Căci dacă o bibliotecă publică de sute de mii de volume își poate îngădui luxul de a avea și ast-fel de lucrări, bibliotecile mici trebuie să-și aibă în vedere o anumită educație generală și completă a celor ce vin în ele să se instruiască și nu să facă cercetări. O pildă pe care toate bibliotecile de provincie ar trebui s'o aibă în vedere e biblioteca «Fundățiunei Universitare Carol I» din Capitală: e o bibliotecă relativ mică de 12—15 mii de volume. Dar mărginindu-și domeniul de întindere la cultura tinerimei universitare numai, ea a devenit azi un instrument absolut trebuitor și un ajutor neprețuit Universității din București. Așa lucrînd, și bibliotecile din diferite orașe ale țării vor putea mult mai mult folosi cu mai puține volume, dar bine alese, de cît cu multe, dar disperate.

Din catalogul bibliotecii ploestene se vede însă, încă un lucru: ea cuprinde un bogat fond de cărți bune și nu mai rămîne de cît alegerea cu grijă a noilor achizițiuni pentru a face dintr'însa un mijloc de cultură intensivă a Provinciei, așa precum pretutindenă se dorește și credem că se va lucra.

Silințele Liceului din Ploești rămîn dară o pildă frumoasă, și vrednică de imitat, mai ales pentru organizația bibliotecii lui.

*

G. Popa-Lisseanu, *Învățămîntul limbei latine în gimnaziu și liceu*; scopol și metoda — conferință ținută la primul congres al profesorilor de limbă clasice — București, «Carol Göbl», 1904. 1 br. de 24 pp. în 8° mic.

E un studiu serios, pornit din convingeri reale, nu din dorința de zgomot, această scriere a d-lui Popa. Ținînd seamă alătura de propria-i experiență ca profesor, și de operile pedagogice de frunte ce s'au scris cu deosebire în Germania, și privind cestiunea și din punctul de vedere românesc — ceea ce cite-odată se uită a se face —, d-sa cercetează care dintre diferitele metode de predare, apusene, s'ar putea aplica mai bine la noi acum cînd limbele clasice au devenit iară un subiect de discuții oțioase asupra utilității ori inutilității lor în învățămîntul nostru secundar: d. Popa admite sistemul herbartian completat prin Ziller și Stoy și practicat în toate părțile Germaniei.

Concluziunile d-sale întru cît privește facerea lecțiunilor sunt în deobște admise în pregătirea seminarială pedagogică a candidaților la profesură de astă-zî: pentru aceștia ele nu-s decît foarte cunoscute. Dar atît pentru ei cît și pentru publicul mare, încheerile generale cu privire la scopul și metoda învățămîntului limbei latine, deși discutabile unele, sînt totuși vrednice toate, de luat în considerare. Studiul d-lui Popa bine cugetat și bine scris va interesa de sigur plăcut pe toți cei ce se îngrijesc sincer de viitorul limbelor clasice la noi.

V. P.